

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 174 (10771)

1978 чылдың июль 27, четверг

1925 чылда үндөзүлгөттүгөн

Өртөз 2 көп.

ХУЛЭЭНГЕНИН КҮҮСЕДИР

Өнгү беш чылдың чартык кеши база он үшкү чымынын бири чартык доозулан. СЭКП-ниң XXV съездинин шийткөөрүн, 1978 чылдың планын доодуу болгаш ажыр күөсүдир, бүүдүрүлгө ачыктыгы болгаш ажылдык шынарын бедлер дөш социалисттик чарыкты калыктар дүрөйдө СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ның Министрлер Чөвүлелиниң, ВЛКСМ-тин болгаш ВЛКСМ ТК-ның Чагаазында айткан сорулгалары, СЭКП ТК-ның Чингине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы эш Л. И. Брежневтиң Сибириниң болгаш Ыраккы Чөөн сүктүдү районнарында чораш берген айтышкынарын болгаш сүмелерин күөсүдир талазы-биле, бүү туртаазында ышкыш, республиканың ажылдык чоннары бири чартык чылда үзүр чедикшилерин чедип алган.

Планның даалгаларын, социалисттик хулаагелерин күөсүдиринге Кызыл хоорай, Бин-Хем, Эрани районнар болгаш хой-хой куш-ажылчы коллективтер бедик дүргүзүлгө чедип алган. Кызылдың элт комбинатының, «Тыва кедээ туду» трестин № 741 КМК-аның, Енисей парокостовунуң Кызыл район эргелелиниң, Кызылдың аш-чөм садмынын, Туранин амьдарал хандырык комбинатының, а сз ышкыш «Хемчиге», «Нарын» совхозтарының коллективтери бири чартык чылда социалисттик чарыкты тивлекчилери болуп чыгыштыр. Оларга СЭКП Тыва обкомунуң, республиканың Министрлер Чөвүлелиниң, обкомунуң, республиканың ВЛКСМ обкомунуң шийткөөр Кызыл туктары болгаш өскөдөө шийткөөрлери тивекши.

Өбү-биле чөргөлдөтүр илти чедикшиге төлөтүр үзүр киирин, алган социалисттик хулаагелерин күөсүдир талазы-биле берген өсүр элээр турар муракчаларың саны улам көвүдөш. Беш чылды хуура бениде күөсүдир-биле патриоттук агаалыкчыларын кылган муракчаларың ажыл-хөтөө өскөдөө сөзү-биле карыштыр турар.

Кызылдың даарымак фабрикасында мында социалисттик хулаагелер алган ажылчылар Рана Сумба, Советкина Борбак-оол, Людмила Филимонова, Рана Арбай-оол олар ажылдык муракчы технологияны ажылгазылаан, шакинута бүрүзү чон чарыктын турган, бо чылдың бири чартыкында-ла беш чыл планын илтиз-биле күөсүдир чокшундуу келген болгаш ам 1980 чылдың үзүндө келген.

Боттарың социалисттик хулаагелерин күөсүдиринге бо чылдың бири чартыкында хой-хой малчыны бедик дүргүзүлгө чедип ал турар. 117 хойку түрүр 100 хойдон-на 100-тен хой хураганы, а олардан «Алдан-Маалдыр», «Сүт-Хөл», «Октябрь 30 чыл», «Чыраа-Бажы», «Некран» совхозтарда хойкулар Л. А. Ооржак, Ч. П. Ооржак, А. Х. Л. Ондар, Ч. Д. Монгуш, Р. Д. Ооржак чүкө онааштыр 130-ден 141 чедир хураганнары камгаан алган.

Чылдың баштайгы чартыкында саар бир инеке онааштыр 76 санына 904 килограммдан 1895 кг чедир сүтү сагган. Он шийткөөр Карл Маркс аттыг «Большенки», СЭКП-ниң XXII съездин аттыг совхозтарының саямчалары А. С. Анай, Б. Б. Кара-Сал, Т. Д. Кара-Сал, А. Б. Иргот, Л. Д. Ондар олар боттарыңа быжыгалаан саар инек бүрүзүлгөне 1677-ден 1895 чедир килограмм сүтү сагган, чарыктын муракчаларының даанызы баштай бергенер. Ол ышкыш алган хулаагелерин күөсүдиринге бедик дүргүзүлгө чедип алган инек, сарык, төе каларчылары, чылгычтар, илтиздер болгаш куш акаачкылары база өсөөт эвес.

Бөр аргаларын болгаш курлавырларын чөл ажылгаар база, калдыг-ла таварылаада алган хулаагелерин күөсүдир бозурун муракчы коллективтерин, ажал-ишчилерин дүргүзүлгө дүргүзүр турар. Илтиздер чылдык коллективтер социалисттик хулаагелерин хамаан чок, күрүне планнарын бедик күөсүтпөс чоруктар ам-даа уламчылаштыр. Чыкээ, бо чылдың бири чартыкында «Кызылдың туду» коллектив» комбинат, Устүү Енисейиниң балык заводу, Кызылдың база Бай-Хактын, Туранин элөө заводтары, Сары-Севтин, Туранин райүзүтүр комбинаты болгаш чылдык коллективтер, үзүт-үзүт туду трестери, транспорт организациялары планың даалгаларын дык чедир күөсүтпөш.

Ол ышкыш «Ленинчи өркү», «Кызыл тарыхын», «Барлык» совхозтар сүт саар талазы-биле, а «Ка-Хеминиң» «Кызыл тук», «Ленинчи өркү» совхозтары элт саар талазы-биле илтиз күөсүдиринге өскө ажал-агылдардан чокунду турар. Күрүнеге дүк саар хулаагелерин күөсүдиринге амьдымында Эриу биле Тес-Хем районнарында, өскө районнарың ажал-агылдары база холотун турар.

Алган хулаагелер, планнарын күөсүдир талазы-биле өзү элөөсө, ону күөсүтпөс чоруктуң чөл чылдагыны чыл эргелде ону саямчы чарыктыр билин алган, он күөсүдирин организметтик болгаш практиктиң ажал-хөтөөр-биле быжыгалаас, чылдык партия организацияларының талазы-биле план күөсүдир дөш кадрлардан негеден кошкыма турарында болур. Ол дөргө кадрларын ажалга харысаалгазында, сагыла-чүрүмүңа шуут хамааржыр айтырыл-дыр.

СЭКП Төн Комитетинин июль (1978 чыл) Планымыңа илтизелинге СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Л. И. Брежнев бо айтырымга база катан үзүр илтизелиңиң улаандырган. Леонид Ильич мында дөш: «Продукция бедиктелин планнарының күөсүдиринге ам көрөлүңер, калдыг-ла чылда, ол эки-даа, багай-даа болур болза, область, край, республика бүрүзүндө калдыг-ла бир продуктуларын күрүнеге садарың планын күөсүтпөс колхозтар болгаш совхозтар бар болгулар. Он чөл чылдагыны харысаалгазын чедиптиңер, кадрлардан негеделерин күдүлзакынында болуп турар. Чөтөөртерге, чөнтүр чылдагынаарың шамаал чорук ховар эвес, мычала-даа калың-даа берге болза, илтиз арге-ажылдары тооас, күрүнеңиң сагыла-чүрүмү үзүр эргелде мында-ла бербөш». Илтиз партия организметтары мында болушунуңар-биле төлөкөдө күөсүдирин илтизтиңер, оларын тывалдырын илтиз чылдагынаарың илтизтиңер үзүткөн, манса партия, күрүне болгаш хой-ишти контролюңу бүү хөтөөрлерин эки тургузарыңды эргөжөк чүгүлээш ол Планымыңа айткың.

Өнгү беш чылдың планыңа куш-ажылчыны үшкү чымынын илтиз чедип алган. Хөжүдүн турар бүүдүрүлгөлерин, коллективтерин чылдагынаарың толардын, чылдың эрт-кал үзүндө планнарын болгаш хулаагелерин илтиз-ла күөсүдир турарын чедип алган хандыры дөш партия, совет, профивал болгаш комсомол органдары шийткөөрлик хөтөөрлерин алыр чөкөк. Манса холыштыр ол ажылды харысаал турар кадрларын харысаалгазын бүү талазы бедилер, олардан негеден күөсүдирин эргөжөк чүгүлээш.

Партия, профивал болгаш өскө-да хой-ишти органдарыңа талазы-биле СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ның Министрлер Чөвүлелиниң, ВЛКСМ-тин болгаш ВЛКСМ ТК-ның совет үзүндө Чагаазында дүштүр социалисттик чымыны күш-ажылчы коллективтерге организметтин доктаамал саймаларыңдыкылаан, эш Л. И. Брежневтиң Сибириниң болгаш Ыраккы Чөөн сүктүдү районнарында чораш берген айтышкынарын болгаш сүмелерин күөсүдир талазы-биле эргөжөк чүгүлээш практиктиң хөтөөрлерин алыр-планың сорулгаларыңа база хулаагелерин мыа-ла ботандыраарыңга үзүр илтиз берер чүгүлээш.

Амгы үдө республикада ажалк чүгүлээш кампания-ниңтин маалымта чедир саның чедип бедиктөр дөш күөсүдириниң ажалк чоруп турар. Бо талазы-биле планнарын болгаш хулаагелерин күөсүдиринге СЭКП ТК-ның июль (1978 чыл) Планымыңа улам ажылды улам илтиз хөжүдөр талазы-биле айтышкынарын ботандыраарыңа баштайгы илтизтиңер болып болур. Илтизгиле бо эки чүгүлээш айтырып бүү партия, совет болгаш ажал-агыл организметтин күш бүү күөсүдириниң төвүне тургусунар жүкүрүт.

Бүгү күштү — мал чөмниң белеткелинче!

«ШЫН» СОЛУННУК КУШ-АЖЫЛЧЫ АЛДАР ТУГУН бөгүн Бай-Тайга районунуң «Мурнакчы» совхозунуң Чамбы Семис-оолга уурткан сизгенчилер бригадасыңа алдар болдуруп көвүргөн.

Ол бригада сөөлгү 10 хонукта 65 тонна сизген белеткээр планын 76 тонна мылдар ажыр күөсүдирин болгаш илтизинин маалымга четир чөмни белеткээр дөш эрес-шуудуру ажыл-улам күөсүдириниң уламчылап турар.

МАЛ ЧӨМНИ БЕЛЕТКЕЛИНИҢ ШАЛЫПЧЫЛАРЫҢА ДЕК НЕЖИҢЕР!

БИР ДЕМ-БИЛЕ

Уба-Нур хөдүң чөөгүндө талыгырже чаттып чоруктан хыргыштып дөшкө бедилер. Мында Ак-Чыраа деп чөдө өвүр, Тес-Хем, Эрани болгаш Монгун-Тайга районнарын совхозтарының ажал-ишчилери мал чөмни белеткелди чорудуп турар. Илтиз-ла өртөөрден кезээ орайга чедир моторлар даажы бедилер үзүткөш.

«Торгалыг» совхозтуң белеткелчилери сизген кезелдизин онза шалыктын чорудуп турарлар.

Дүржүлгө меканизатор Николай Монгуштуң башкарганы «Беларусь» трактор бичи-даа анаа турбас. Ол бир хүнде 6 гектарын өрүңүн 8 гектарын сизгени, хыргышкы кестирин турар. Куш-ажылдың алдар тугун бо кызылмай меканизаторун ажал-иштинге тураскаалды, бригада төвүңге каш-даа күдүргөн.

Бөдүүн мал чөмнөөр белеткөөрине совхозтуң ажалчылары

база илтизелиңиң киржиң турар. Бо чымын өртүмөк школазыңа чөдөсөк оолдар, кыстар социалисттик чарыктын муракчы одурунда чоруп турарлар. Евгений Тувет-оол, Михаил Тудуш, Төмүр-оол Монгуш дөш ышкыш комсомолчулар хун норманын үргүлчү ажыр күөсүдир келген. Олар өртүмөк школага өрөөнни тургалык трактор башкарың өрөөнни, бригада кези сизген кезер машинага, пресс-пөдбөрүккө ажалчылар база илтизгөдүн алганнар.

Амгы илтизгелерге тулаан-чак, таарыма чөк чөмни белеткелдиң чедикшиңиң ажалчыларыңа найралдык, бир ленин чорук дулаап турар. Илтизгелерге «Торгалыг» совхозтуң илтизчилери чүгүлээш илтиз чорудуп турар. Чымын 300 тонна чымын эки илтизгелер мал чөмнөөр белеткелдиң, малчынарыңа кышталарыңа сөөртүр чедирген.

В. КЛЕИМЕНОВ.

ЧУРУНТАРДА: муракчы меканизатор Н. Монгуш сизген кезелдизин чорудуп турар. Совхозтуң ажалчы бригадасыңа хун бүрдө 30—40 тонна эки шынарың мал чөмни кезип, сарааттан турар.

Авторнуң фотолары.

КЫСКА МЕДЭЭЛЕР

Чөөн-Хемчик районда «Сүт-Хөл» совхозтуң дирекциязы, мында парток болгаш ажалчы комитеди келир кышка үзүштүр мал чөмни белеткелдиң бүү ажал-ишчилерини мөөңөөш. Дыштаныр хүнерде шөфтөөшкөөр ууда-дараа болуп турар.

Чоокта чаа Сүт-Хөлдө илтиз ажал-агыл участогунуң, машина-трактор мастерскаяның болгаш совхозтуң контора ажалдыкчыларын тургустунга 40 кижин составтыг шөфтөөчүлөр бригадалаы ажаллап үнөш. Олар ол хүн 10 тонна мөдди, витаминниң сизген далганын белеткөөр.

О. БОРАШ.

Өвүр районда коммунал ажал-агыл коллектив илтизинин маалымга быжык чөм-суруну тургузар дөш боттарының үзүт-хууду киришкөөр турар. Ук бүүдүрүлгөниң 18 кижин составтыг бригадалаы Тес-Хемниң Ак-Чыраа деп чөдө үш хоук дүргүзүлдө шөфтөөш, «Коммунизм эрүк» совхозка 5 тонна сизген кезип бөрү планын 7 тонна кылдыр күөсүткөн.

Шөфтөөрүң Николай Седен-оол, Владимир Ондар, Саамчы Куулар, Монгуш Тоорук болгаш өскөдөр-да шалыкчы ажалчылар.

Д. АГБАН.

Улаус депутаттарың Бин-Хем район Совединиң күөсүдириниң кам кылдының болгаш күрөктөөрүнүн инспекциязының ажалдыкчылары «Саян» совхозтуң дөшкөөрүнүн барык үш тонна хире бүүдүр-бүүрүк белеткөөш, совхоз төвүңге экип дүжүргөн.

Чолаачы Владимир Коротков, Любовь Сергеева, Юрий Путинцев болгаш өскөдөр-да ол шөфтөкө шудуру ажалчылар.

Ч. МААДЫ.

НАЙЫРАЛЧЫ УЖУРАЖЫЫШКЫН

СЭКП ТК-ның Чингине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежнев Германияның Социалисттик чарык аял партияның ТК-ының Чингине секретары, ГДР-ның Күрүне чөвүлелиниң Даргазы, бистин чуртувуста дыштанып келген Э. Хөнеккерни июль 25-те Кырмага хулаап алган.

Социалисттик, коммунисттик тургузушкунуңуң планнарын боттандырышкан, СЭКП-ниң болгаш ГСЧП-ниң ажаллап кылып турары бирги элөөчөгүн чүгүлээш сорулгаларының дугайын акы-дуама илтиз партияның болгаш күрүнеңиң удуртукчулары бот-боттарыңа дыктыккан. Совет кедээ ажал-агылды улам илтиз хөжүдөрүнүн программанын хулаап алган СЭКП ТК-ның июль Планымыңа болгаш ГСЧП-ниң бир ленин социал-экономика хөжүдөрүнүн илтиз хөй айтырыларын чүгүлээш ГСЧП ТК-ның VIII пленумунуң шийткөөрлериниң үжүр-дуузын дөмөлдөгөн.

1979 чылда ГДР-ниң 30 чыл өн байыраарыңа белеткелдиң, ол юбилейни негдө чөргө социализмниң чедикшиңериниң көрдөдөш. ГДР-ниң болгаш ССРЭ-ниң, бүү социалисттик дем каттыштырылда улустарының найралынын көргүзү кылдыр байыраар деп республиканың ажалдык чоннарының чүгүлээш дугайын Э. Хөнеккер чүгүлээш.

Акы-дуума илтиз партияның интернационалчы харысааларын быжыгалаарыңа, ССРЭ-ниң болгаш ГДР-ниң аразында бүү таладык дөмөлдөөрү улам илтиз хөжүдөрүңе чөдө алтыңган чедикшиңерини эштер Л. И. Брежнев болгаш Э. Хөнеккер олар сөткөл хамыкшың-биле дөмөлдөгөн. Экономиктиң Дулаагында Чөвүлелиниң XXIII сессиязының чүгүлээш деп көргөни үр хуусаалык үзүт программаларын барымдалап турган. 1990 чылга чедир үдө ССРЭ-ниң болгаш ГДР-ниң аразында специализацияны болгаш кооперацияны программаларын ажаллап кылы-

рың илтизгелерин олар дүгүрүк алган. Чөргөлдөөшкөөр дүгүрүк, дүгүрүк чөргөтү чымырдыларыңа политикаы быжыгалаары, боттарыңа хамаарышпас чоруп болгаш хосталганын камгаалаар дөш күрүнеңиң болгаш улустарының демисел чөргөлдөшкөөр илтизгелериниң кол айтырыларын дөмөлдөөш талаар савал-ооналар сөзүшкөн.

Германияның Федеративтик Республикасыңа Л. И. Брежневтиң аян-чорун Э. Хөнеккер тайбынын хөтөөр болгаш тайбын кожа-хөлөө дөгүнашкынының принциптеринге үндөшкөн, социалисттик болгаш капиталисттик чурттарын аразында кам ажалдыкчылар хөжүдөрүнүн хөтөөр чүгүлээш салымшык кылдыр бөжи-биле үндөш.

Европада хөтөөрүн байдалын чүгүлээш турар, тайбынын быжыгалаары болгаш Европа күрүнеңиң чөдө хөтөөр кожа-хөлөө кады ажалдыкчылар улам калыктары дөшкө дүгүрүк чөргөтү чымырдыларының үндөш болгаш керөөрлерин болгаш дүгүрүкчүлөрү оларын шүтүтүрүң чыгыш чөк күөсүдирин, Хельсинки чөвүлээш хурамының Түндөк актызының принциптерин болгаш дүгүрүкчүлөрү амыдырла бүүн ботандыраарың негдө турар дөргө илтизгелер дөмөлдөгөн.

Кылат удуртукчуларың агрессия империализмтиң бедилер-биле улам-на калык болгаш ханымал бар чыдар өндөлдөөрүлгө илтизгелерин үзүткөш эштер Л. И. Брежнев биле Э. Хөнеккер олар дөмөлдөгөн. Социалисттик Вьетнама дүрү Пекинниң үзүт күрүнеңерге өнүк-чөргөлдөөр олар шийткөөр бүүрү шамаал.

Бөсөдө чүгүлээшкөөр бүү айтырыларын талазы-биле улам-на ботандыраарың бүүн чыгыс эки-биле тодартылаттың болгаш найралчы, чүрөктөк хамыкшыңа байдала өрткөн.

АКЫ-ДУҢМА УЛУСТУҢ БАЙЫРЛАЛЫ

Акы-дуума куба улустуң амыдыраарыңа кайгачыктың болушунга — Национал тура халыкшыкының 25 чыл өнөгү тураскаал кылдыр июль 25-те Москвага байырың хулаап болган.

Президиум — СЭКП ТК-ның Политбюро кезиңуң, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының бири ораманчымыс К. Т. Мауруев, СЭКП ТК-ның секретары В. И. Долгих, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазының ораманчысы И. Г. Глазьев, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының ораманчысы В. А. Кирьялин, меканизаторларын болгаш демократияларын удуртукчуларын, совет пазалчыктери, партия, совет болгаш хөй-ишти организацияларының төлөөкчүлери.

Улустарың найралыңын куба институтунуң болгаш куба-совет найрал өндөлдөөрүн делегацияны, куба улустуң республика хосталганын демисел-

линиң хоочуннарының делегациясы, өскө-даа куба эштер база президиумга олурган.

Илтизгелер — совет-куба найрал илтизелиңин ораманчы президентиниң армия генералы И. И. Шкалов — Куба дөргө социалисттик чурттарын интернационалчы дем каттыштырылда чымырдыларын чарык кезээ, тайбынын болгаш депиктелин өрү-биле бар чоруп хосту улустарыңа өг-бүлөңиң дөш эргелди кезиңуң-дүр деп ооналап дөмөлдөгөн. Эш Л. И. Брежневтиң Кубага төвөгүлээш аян-чорунуң оонада совет-куба хамыкшыңа дөмөлдөөрүн чөдө уе-чаламын кирген. СЭКП-ниң болгаш Бүяйниң Компартиязының Совет Эмгекчилерин болгаш Кубаның аразында найралыңа база кам ажалдыкчыларын быжык болгаш бүүдүрүк чөргү марксизм-ленинизм идеологиязын илтиз чорудуңа, протектаризм интернационализмге үндөшкөөр деп, илтизгелер дөмөлдөгөн.

Кубаның кажан-ла улустуң ак кылдык акы-дуума дулааңчыны, дөмөлдөөр болгаш ажалдык каттыштырыламы дөш СЭКП ТК-га, ССРЭ-ниң чадаана, бүү совет улуска, СЭКП ТК-ның Чингине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежневтиң шуут бөдүрүк ханы өрүп чөргөлдөөрүң кириң куба улустуң өмүздөшкөөр оратор илтизгелер.

(СЭТА).

ДООЗУЛГАН

Тес-Хем районунуң «Чодура» совхозунда хөй болгаш хураган кыргыдамы доозулган. № 1 хойку бригада (бригадари Н. Бугадаев) бүү кыргыдамы он үш ажал хураган эки шынарың, шамаалы доозулган. Ол хөй хураганда 28 кг дүк алыр хураганда 29 кг кылдыр күөсүткөн. Чымын малчылар чыкээ. Иван Дензуру бир хойлап-на 31 кг, Максим Сувандин 35 кг, амыл коммунист Доржу Нураат 32 кг.

Иван Доноан 3 кг дүктү кыргып ал, муракчаларың озурунда киргенер. Бригада 1204 хураганын кыргаш, оларын бирөөн-ден-не 0,6-1,2 кг дүктү алган. Кыргызчалардан хоочун малчы болгаш кыргыкчы Ажымба Доноан хүнде 30 ажал хойку кыргаш, 100 ажал 3,5 кг дүктү дулаап турган. Ол ышкыш Доржу Нураат, Чаштыгбай Чыкел, Көк Баалаң, Суудем Саар дөш өскө-даа кыргычлар база өрөс-шудуру ажаллап, хун норманын доктаамал ажыр күөсүдир турганнар.

Дүктү пресстен тырмыр өвөө (удуртукчуу С. Самбулаев) дүк-хүн дөшкөн ажаллап турган, бо ажалды шалыкчы доозулган. И. КОМБУ.

КЫРГЫЛДА ШУУДААН

Бай-Тайга районда «Кара-Хөл» совхозунуң дөшкөөрине чөдө орайтап дүшкөн. Ол чорук хөй дүгүрүк чөдөш хосталыңга, чүгүлээшкөөр шалыктың болгаш. Илтизгелерге совхоз хөй кыргыдамы база орайтап агаалган. Кыргыздамы бедик темпиги, организметтик, шынарың эргөткөөр чөдөш күөсүдирин салган. Он түнөлдө, ам кыргыз чөргү хойнуң хөй нуурузу кыргыттыңган.

Кыргызда пунктуунда электрлиг 48 хачы доктаамал ажаллап турар. Кыргызчалардан Салчак Серин, Салчак Чыкел, Лора Норбужап, Уйла Иргит-оол олар хун норманын үргүлчү ажыр күөсүдир, хойну шынарың кылдыр кыргып турарлар.

Кыргыз хойлары дөшкөн чуттап, чайлагалдың үндүрүп турар.

Х. САМДАНЧАП.

ЧЕДИИШКИННЕРНИ БЫЖЫГЛАВЫШААН...

Септеге-тудуг участогунуң коллектив өвүр районда муракчаларың озурунда чоруп турар. Участок коллективни чүгүлээш планың ооналдарың чедикшиңиң күөсүдир турар эвес, оларда куш-ажылды организметтамы эки, бүүдүрүлгө сагыла-чүрүм быжыккан.

Планың ооналдарың хуу-саа бегинде күөсүдир дөш районунуң үзүштүр бүүдүрүлгөлөрү аразында социалисттик чарыкка септеге-тудуг үзүштүр илтизгелерин кирдиң келген. Коллективни күөсүдирин илтизгелерин ажалы үр-түндөлдөш болуп турар. Бирги чартык чылда септеге-тудуг ажалчыларың планы 103 хуу күөсүдирин. Плана күөсүдирин чуртала бажынарың, эмгекчилер, электр станциязының септегелерин бригадалар бүүрү доозкан.

Участокта 4 бригада бар. Бригадалар аразында чарыктың Бирги чартык чылдык түнөлдө-биле алырга, «Куш-

лар Владимир Даржай, Сергей Сандык, Василий Сыгырта олар ажал-ишге кызыл-биле өш-чөргөш эки үдөгөр-чөккөтү көргүзүп турарлар. Б. Кара-Салдың бригадасы ленинчи комсомолдуң 60 чыл өнөгү ленинги үткүрү дөш күөсүдириниң ажаллап турар.

Септеге-тудуг участогунуң ажалының чедикшиңиң чыкээ — коллективте кижилерге ажалын чөргүр денелде тургусканында. Мында кызыл-буудуру чарыкты дөргөш, бригадаларың ажалыңың ай санында көргүзүлгө чарыктың бижээш, ажал көргүскөн. Ол ышкыш коллективте эки чөдөрүң, чөдөгөрү чырыккан хана-сөдүн үргүлчү үнү турар. Ажалчылар ортузунда солун лекциялар, беседалар бөз-бөлөгүлөр Коллективте кезиңуң хөй-ишти ажалыңа, өнүк-

концерттерге киржиринге илтизгелер. Участоктуң туду-тук дружиниктери дөшкөөр ажалдыкчыларга база илтизгелер киржиң турарлар.

Культура амыдыралындан

КОЖАВЫСКА ААЛДАП ЧОРДУВУС

СЭКП ТК-нын болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүленини эртең чыдаан ноябрь 10-дагы «Көзүңүзүңүз чуртакчы чөлүңүзүңүз культура талдырылганын улам ийай экижидер талазы-биле хемчегдер дугайында» доктаалын Тес-Хем районуну культура ажыл-дакчылары хун бүрүдө чордуур турар. Оон ийай «Бот-тыныгыр уран чогадылганын улам ийай хөгжүдөр хемчегдер дугайында» СЭКП ТК-нын бо чыдаан апрель айга хулэи алган доктаалы база районуну уран чүүлге мыак кижилериниң илдерей-сорууну улам хайныктырган.

Районуну культура бажынымын чынында «Балды-Хамар» агиткультурига, «Хала» дээр ыры-хөгжүм ансамбли малчынарнын, механиторларнын, сугатчыларнын болгаш еске-даа ажыл-ишчилерини күзениң аалчылары болуп турарлар.

Районуну культура бажынымын ажыл-ишчилери чыдаан-биле хулэи алган. Илангыя Өвүр районуну партия совет, ажыл-агый органдарынун улуртукчулары бистерин хулэи ап, чылыг өстерини чугаалап турганнар. Бистин бот-тыныгыр артистериник кожаларнын кичөөнгейлиг болганын хей-аът киргеш, бедик көдүрүшкүн-биле ойнаннар. Илангыя-биле бисе ол районга алыч черге концерт көргүстүбүс. Клас-чараш Халагайтыга-даа, чысты оор чечек ишкеш Сагы суурга-даа, чоңу-биле аралажыр Солчурга-даа чедип, оон көргүстүбүс.

Бистин концерттеринисти Эриш-даа, Өвүр-даа районнарнын ажыл-ишчилери чыдаан-биле хулэи алган. Илангыя Өвүр районуну партия совет, ажыл-агый органдарынун улуртукчулары бистерин хулэи ап, чылыг өстерини чугаалап турганнар. Бистин бот-тыныгыр артистериник кожаларнын кичөөнгейлиг болганын хей-аът киргеш, бедик көдүрүшкүн-биле ойнаннар. Илангыя-биле бисе ол районга алыч черге концерт көргүстүбүс. Клас-чараш Халагайтыга-даа, чысты оор чечек ишкеш Сагы суурга-даа, чоңу-биле аралажыр Солчурга-даа чедип, оон көргүстүбүс.

Районуну культура бажынымын чынында «Балды-Хамар» агиткультурига, «Хала» дээр ыры-хөгжүм ансамбли малчынарнын, механиторларнын, сугатчыларнын болгаш еске-даа ажыл-ишчилерини күзениң аалчылары болуп турарлар.

Районуну культура бажынымын ажыл-ишчилери чыдаан-биле хулэи алган. Илангыя Өвүр районуну партия совет, ажыл-агый органдарынун улуртукчулары бистерин хулэи ап, чылыг өстерини чугаалап турганнар. Бистин бот-тыныгыр артистериник кожаларнын кичөөнгейлиг болганын хей-аът киргеш, бедик көдүрүшкүн-биле ойнаннар. Илангыя-биле бисе ол районга алыч черге концерт көргүстүбүс. Клас-чараш Халагайтыга-даа, чысты оор чечек ишкеш Сагы суурга-даа, чоңу-биле аралажыр Солчурга-даа чедип, оон көргүстүбүс.

Бистин концерттеринисти Эриш-даа, Өвүр-даа районнарнын ажыл-ишчилери чыдаан-биле хулэи алган. Илангыя Өвүр районуну партия совет, ажыл-агый органдарынун улуртукчулары бистерин хулэи ап, чылыг өстерини чугаалап турганнар. Бистин бот-тыныгыр артистериник кожаларнын кичөөнгейлиг болганын хей-аът киргеш, бедик көдүрүшкүн-биле ойнаннар. Илангыя-биле бисе ол районга алыч черге концерт көргүстүбүс. Клас-чараш Халагайтыга-даа, чысты оор чечек ишкеш Сагы суурга-даа, чоңу-биле аралажыр Солчурга-даа чедип, оон көргүстүбүс.

Бистин концерттеринисти Эриш-даа, Өвүр-даа районнарнын ажыл-ишчилери чыдаан-биле хулэи алган. Илангыя Өвүр районуну партия совет, ажыл-агый органдарынун улуртукчулары бистерин хулэи ап, чылыг өстерини чугаалап турганнар. Бистин бот-тыныгыр артистериник кожаларнын кичөөнгейлиг болганын хей-аът киргеш, бедик көдүрүшкүн-биле ойнаннар. Илангыя-биле бисе ол районга алыч черге концерт көргүстүбүс. Клас-чараш Халагайтыга-даа, чысты оор чечек ишкеш Сагы суурга-даа, чоңу-биле аралажыр Солчурга-даа чедип, оон көргүстүбүс.

СОНУУРГАП, МАГАДАДЫВЫС

Чоокта чаа бистин Мөңгүн-Тайга районуну төвү—Мутур-Аксы суурга Барын-Хемчик районда «Хемчик» совхозтун бот-тыныгыр уран чүүл коллектинин артистери эртен чедип келгеш, ыры-улак чуртакчы чоңунга драматург В. Ш. Көкөөдүн «Хайран бот» деп шийини бараалаткан.

«Хайран бот» бо удаа Эриш-Барлыктын «Хунчүгеш» уруглар салгыныне музыка бажыны Сааа Лонду көлө чөрүн байдаларына дүүшүр ший шийтирлеп тургускаан демгелер чугаалаан, шийини тус-тус рольдарында Сарыг-Ашактын ролун «Хемчик» совхозтун хоочун чоллаачы Сааа Хирлештин, оон калайынын ролун «Хунчүгеш» уруглар салгыныне эртелекчи Ондар Хуварын, Хам-оолдун ролун Динил Хомушкуну, Кенеш-Хуурактын ролун тракторист Хоналд Экер-оолдун ойнаан бүзүреник болгаш көрүктүлөрүнүн сонуургалын хайныктырган.

Чүгүле мычаш «Хемчик» совхозта ший болгуму чүгүле ол шийин эвес, харын «Сам-бажык», «Сөксү-оол», «Амы-дыралдан ары» деп шийлерини чоңга эки ойнап көргүскен болгаш 1977 чылда көдөгө ший көргүстерини Бүгү-эвилде лауреады деп бедик атты база чаалап алганын ол шийчилерини уран чүүлге өздүленин көскүзү-биле бадыйлап турар. Бо ший болгумуну коллектив чедип алган чедилкининеринге доктабайн, харын чаа-чаа бедиктерге тура-сорукту чүгүлү турары-биле көрүмү чоңу сонуургалын турар. Оон ийай бо кааа шийчилер Тыванын хөгжүм-ши театрынун чогадыкчы хулаа-зыла амгы уеке «Дан халаа-зыла хан» деп чаа шийини тургузуп эгелей берген.

Эриш-Барлыктын мөңгүн-тайгажылары солун концерт программасы-биле база көчүт сонуургалганнар. Көрүстүңен концерт программасында мөңгүн-тайгажылары бо чыдаан Якутск хоорайга болган зона уран чүүлүнун лауреаттары сымталылар Динил Хомушкуну, Хунай-оол Сааа, Валерий Сааа аларнын үдөгелит виске бөсөлөөлөрү кылды, районувустун ажыл-ишчилерини дугайын база чугаалап берип чораш бис. Фашисттер Германияны ажып тилөөнненден бээр 33 чыл болганын бо чыдаан демгелерин болгай бис. Ол кайгамчытыг уени база катап сактып, Өвүр райондан Ада-чуртуну дайынынга киржи чораш, ам улус ажыл-агыйында илешкейлиг киржи турар Лаваа, Биче-оол оларга тураскааткан баштак ырыларыны чон сонуургаан.

Н. Г. ЧЕРНЫШЕВСКИЙНИН ЧУРТУНДА

САРАТОВ (СЭТА). Н. Г. Чернышевскийниң төртүтүңгөн хулуудан бээр 150 чыл оюнда оон төрөөн черинге улут байырлап болган. Чогаалчынык бойленише чогаалчылар, эртемденер, артистер, хоорайык хай-иштининиң төлөөкчилери чыдаан. «Улут орус революсучу демократ Николай Гаврилович Чернышевский 1828 чылда июль 14-те бо бажында төртүтүңгөн болгаш 1853 чылда чедир чурттан турган» деп бажыктыг тураскаал салбырамы амыткан.

Чогаалчынык бойленише чогаалчылар, эртемденер, артистер, хоорайык хай-иштининиң төлөөкчилери чыдаан. «Улут орус революсучу демократ Николай Гаврилович Чернышевский 1828 чылда июль 14-те бо бажында төртүтүңгөн болгаш 1853 чылда чедир чурттан турган» деп бажыктыг тураскаал салбырамы амыткан.

Чогаалчынык бойленише чогаалчылар, эртемденер, артистер, хоорайык хай-иштининиң төлөөкчилери чыдаан. «Улут орус революсучу демократ Николай Гаврилович Чернышевский 1828 чылда июль 14-те бо бажында төртүтүңгөн болгаш 1853 чылда чедир чурттан турган» деп бажыктыг тураскаал салбырамы амыткан.

Чогаалчынык бойленише чогаалчылар, эртемденер, артистер, хоорайык хай-иштининиң төлөөкчилери чыдаан. «Улут орус революсучу демократ Николай Гаврилович Чернышевский 1828 чылда июль 14-те бо бажында төртүтүңгөн болгаш 1853 чылда чедир чурттан турган» деп бажыктыг тураскаал салбырамы амыткан.

ӨӨРЕНИРИН КҮЗЭЭННЕРГЕ

Красноярскиниң политехниктиг институтунун Кызылда филиалы

1978—1979 өөредилге чылында ХУНДУСКУ, КЕЖЭЭКИ БОЛГАШ БӨТ-ӨӨРЕДИЛГЕ салбырларына дараазында факультеттерге студенттерди (бирги курсна) хулэи алмыр чарлап тур:

Улетур болгаш чурталга туулу (1202). Автомобиль болгаш автомобиль ажыл-агыйы (1609). Дооскан ортукмач өртенчиг тамакталарын институтка хулэи алдыр: хундуксу салбыры—35 хар чедир, кежээки болгаш бөт-өөредилге салбырларына—назы-хары тамак чокка.

Балдыришкениниң болгаш кирериниң экзаменерин дараазында хуузаларда кирер болгаш дужаар: Хундуксу салбыры кирерлерге—балдыришкениниң июль 20-ден август 31-ге чедир бээр. Кирерини экзаменерин август 1-ден 20-ге чедир дужаар, кирер сааарының хуузааы — август 21-ден 25-ке чедир.

Кежээки салбыры кирерлер балдыришкениниң июль 20-ден август 31-ге чедир бээр, кирерини экзаменерин сентябрь 1-ден 10-га чедир дужаар, институтка кирер сааа-зынын хуузааы—сентябрь 11-ден 20-ге чедир; Бөт-өөредилге салбырына кирерлер балдыришкенини август 31-ге чедир бажыр, кирерини экзаменерин—сентябрь 1-ден 10-га чедир, кирер сааары—сентябрь 11-ден 20-ге чедир.

Владимир областың Муром хоорайда «Кызыл херел» комбинаттын профессионал училищези 1978—1979 өөредилге чылында дараазында мергезилдерге сургуулар хулэи алмыр чарлап тур: МЕРГЕЖИЛДЕРИ: аргыччылар, пестаргыччылар, долгаччылар болгаш еске-даа мергезилдерге. Аргыччыларын өөренир хуузааы 2 чыл, долгаччыларын, пестаргыччыларын өөренир хуузааы 1 чыл.

Тускай эртемдерин өөренир турар уеде шийа билиг школаларынун 9—10 класстарынун эртемдерин база өөренир. Сургуулар хулэи алмыр май айдан октябрь айга чедир чорудар. 15 хардан өрү намыздыг, 7 класстан өрү билигит уругларын хулэи алдыр. Сургуулар өөредилге үезинде халас хей-биле хандыртынар. Айда азыр стипендиям — 32—39 рубль, сургуулар 6 ай өөрениш соонда күп-ажылдыг кыгыны барымдалаан төлөөр системаныч шийачин. Шалды 90-дан 150 рубль чедир болур. Муром хоорайга чедер орук шүдөлини

комбинат төдөр. Сургуулар баштайгы 6 айларын шийаде хулэи үш натап халас чемеңери-биле хандыртынар, а шүдү өскүс уруглар болгаш Ада-чуртуну Улут дайынының киржикчилериниң уруглары—бүтү өөредилгениң дүргүзүндө халас чемеңери. Училищеге кирер кижилер дараазында документтерин дужаар: чурттан турар черинде үлдүр бажыктыг паспорт, 16 хар четисин кижилер төртүтүңгөненин, дугайында херечилелди, билинин дугайында херечилелди, чурттан турар черинде болгаш өр-бүдөлинин составынун дугайында шийадылганы. Бир өвөс уругларынун аялени дайын инвалдыли болза, районунун мергет комиссардыктын азы районунун социал хандырылга кылдырылган шийадылганы. Эмчи шийадылганы, 3X4 см хемчээлиг 6 фото-чүрүктү.

Училищениң АДРЕЗИ: 602200 Владимир области, Муром хоорай, «Кызыл херел»—«Красный луч» комбинат, кадрлар кылдын. Училищеге кирер күзүндиг кижилер Кызыл хоорайда «Кызыл» гостиницанында 221 дугаарыг өрөзгө экон болур.

ГАВАНАЖЕ, ФЕСТИВАЛЬЧЕ

Бистин чуртувустун профессионал болгаш бот-тыныгыр аныктар коллективтериниң 500 ажыг артистери аныктарын болгаш студенттериниң Гаванага Бүгү-делегай фестивалынга тураскааткан Бүгү-эвилдең чогадыкчы эстафетанын тилекчилери болганнар. Олар шүтүзү фестивалынун культура талазы-биле программасынга киржилер.

ЧУРУНТА: совет артистериниң фестивалыга бараалгандык каттышкан улут концерттен көргүзүг. В. ХРИСТОФОРОВ биле В. САДЧИНОВТУҢ фотоу. (СЭТА-нын фотохрониказы.)

АБХАЗ АССР. Абхазиянын далай эртеринде дыштанылга, кадыкчыла албан чертерин, пляжтарын чурттуң булун бүрүздөң келген дыштаныкчылар өлөөсин. Хунжоректөн республиканың санаторийлери, дыштанылга бажыны, пансионаттары, турист бажалары дыштаныкчыларга додур хулэи алганын, Сухуминге, Чаа-Афонга, Гаграга, Пицундига, Гулзутка, Гульриштинге ийи шийаң хире ажыктынар, колхозчулар болгаш еске-даа ажалдыкчылар чайы шийаң эртерер. ЧУРУНТА: Сухуми өкүзүндө хемелен чортур дыштаныкчылар. И. ЧОХОНЕЛИДЗЕНИН фотоу. (СЭТА-нын фотохрониказы.)

СОНУУРГАКТАРГА

КОЛЛЕКЦИЯЗЫНДА—КАЛЕНДАРЬЛАР

Новгородтун төөгү-архитектурат музей-заповеднигинин уугут өртем акылдыкчызы В. Горюхинын чытган календарьларының коллекциязын муң өкөмилер чедип турар. Оон эи сөөгү тыпкан календарьны 1755 чылда Россиянын Эртемдер академиязын үндүрүп. Ол календарь Петербургда болгаш Москвага хулэи үнерип болгаш азыр планеталарын турар чертерин айтып турар.

Ол календары үзелен чөтөс тыпкан болуп турар. Амгы чөтө боң чүгө элөөн кам экемилери артып. Календарьнын иштине айлар айы-биле кылган өңдүр оон ийи арын бар. Ону сурагыч чуртуулар И. Билибин, М. Добужинский, В. Кустодиев олар каастап чуралганнар. Алардыг орус ном үндүрүчү И. Сытинниң 1918 чылда кылганын эи баштайгы совет календары база ховар дөң чүдүрүңгөн бирөөсү болган. С. ДЕМЯНОВ, СЭТА-нын корр. Новгород.

Кызылдың автоорук техникуму

1978—1979 өөредилге чылында дараазы мергезилдерге сес болгаш он класс доосканларын өөредилге-бисе чалап тур. Хундуксу өөредилгеге: Автомобиль оруктарын тудары болгаш ажылаары. Орук машиналары болгаш деряг-херекселери. Улетур болгаш чурталга туулу. Топографал. Бөт-өөредилгеге: Автомобиль оруктарын тудары болгаш ажылаары. Орук машиналары болгаш деряг-херекселери. Автомобильдериниң техниктиг хылаады болгаш септелгези.

Национал школанын программа темчээниге он класс дооскан кижилер сөйлөшө орукта өлөөниге азы диктант бижип болур. Директорун адынга кирер балдыришкенини боду өкөзөр азы почта дамчыттыр чорудуп болур. Азы кожал чүүлдер болаа: билинин дугайында документ (болу-биле), № 286 хеврилик эмчи шийадылгасы, 3X4 см хемчээлиг 4 фото-чүрүк, бүдүрүктелер, колхозтар, совхозтар, организациалар өөредин чортуган кижилер чыгыс азы хеврилик шийадылга бажыны, күш-ажыл дөстөрүнүн ушта бажыдылгени (оң кадрлар кылдын азы бүдүрүктелер удурутукчулары бүдүрүктен турар болгаш бо пөгөлдө 2 чылдан азын эвес азыл стажтыг кижилерге жооалар, паспортун азы төртүтүңгөненин дугайында херечилелди, тергет беледин азы калдыришкени билиниң техникумга келген дужаар.

Хундуксу болгаш бөт-өөредилге салбырларында өөренирлер дараазында экзаменерин дужаар: сес класс доосканлар математикага (аз-биле), орус дылга (диктант), 10 класс доосканлар математикага (аз-биле), орус дылга болгаш литературага (сөтшөпкө).

ТЕХНИКУМУН АДРЕЗИ: КЫЗЫЛ ХООРАЙ, ПРОМЫШЛЕННАЯ КУДУМЧУ, ЗУ. 71, ТЕЛЕФОНУ: 2-48-38.

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕЗИ: индекс 667000